

Eens je begint te kussen, is er geen weg terug

Etiquette. De kunst van het beleefd omgaan met elkaar in elke situatie. Niets mis met wat hoffelijkheid waaraan het onze samenleving tegenwoordig lijkt te ontbreken. Etiquetteconsultant Brigitte Balfort verwelkomt Neos tijdens een les etiquette en een afternoon tea bij haar thuis. Want ja, goede manieren hebben nog zin.

Silke Nauwelaerts

Angenaam. U bent Silke? Kom binnen. Zal ik uw jas aannemen?' Op een zonnige winterdag ben ik te gast in de authentieke Brugse woning van royaltywatcher en stijl- en etikettespecialiste Brigitte Balfort. 'Kom, we lopen even verder naar de ontvangstkamer. Ik ga u nu voor omdat u hier nog niet eerder geweest bent. Komt u hier later nog eens terug, dan mag u als eerste de kamer binnengaan.' Een klein beetje onwennig en vooral nerveus om tegen de etiketteregels in te gaan, zet ik me op de eerste vrije stoel die ik zie. De bel gaat opnieuw en de gastvrije ontvangst start van voren af aan. Brigit-

te stelt me voor aan een dame die, net als ik, de kunst van de etiquette onder de knie wil krijgen. 'Je zegt je voor- en achternaam, in die volgorde, staat recht en geeft een stevige handdruk. Niet zwieren en geen slap handje geven.' Met vijven zijn we uiteindelijk. Vijf vrouwen - mannen volgen bijna nooit etiquetteles - die hun omgangsvormen willen verfijnen.

Sorry, alstublieft, dank u wel

'Ik was jarenlang royaltywatcher maar met de komst van Koning Filip is alles wat braver geworden. Daarom verdiepte ik me in mijn tweede passie, de wereld van de etiquette.' Brigitte

ervaart de wereld rondom ons als veel onbeleefder dan vroeger. 'Mensen zijn het noorden wat kwijt. Ze functioneren het beste in groepen van maximum 150 personen. Worden de groepen groter, dan ontstaat er wrijving. We hebben nog niet geleerd hoe we moeten omgaan met de andere 7 miljard mensen rondom ons. De maatschappij mag dan wel veranderd zijn - met één muisklik zitten we in Australië - ons brein is nog altijd het brein van de neanderthaler. We moeten proberen te streven naar een wereld waarin we elkaar terug gedag zeggen. Waarin we beleefd en voorkomend zijn. Daarom vind ik het zo belangrijk om terug te

grijpen naar de etiquette. Het gaat dan niet om oneindig veel regeltjes maar om vriendelijkheid en respect voor elkaar.' Brigitte trok naar 'Minding Manners' in Londen, het meest vooraanstaande instituut in Europa op het vlak van etiquette. Wat ze daar leerde was echter té hoog gegrepen en enkel bedoeld voor de high society. Daarom hertaalde ze haar lessen naar meer toepasbare regels. 'De drie toverwoorden die we veel vaker moeten gebruiken en die we onze kinderen moeten meegeven zijn sorry, alstublieft en dank u. Goede manieren zijn even belangrijk als diploma's.'

Verkeersregels in het sociale verkeer

'Bij etiquette denken we meteen aan de 19e eeuwse Britse dames die thee dronken met hun pink in de lucht. Terwijl etiquette zo oud is als de mensheid zelf. Zo was de Chinese denker Confucius hier al lang voor Christus mee bezig en Filips de Goede sprak reeds in de 15e eeuw over omgangsvormen. In Europa zien we vandaag twee kampen: de Franse en de Britse etiquette. Één van de grootste verschillen is de plaatsing van de handen tijdens de maaltijd.

Goede manieren zijn even belangrijk als diploma's

Aanhangers van de Franse etiquette houden hun handen boven tafel. Lodewijk de 14e was immers zo paranoïde dat hij vermoedde dat men onder tafel een mes doorgaf om hem neer te steken. Aan het hof van Victoria hielden de Britse dames hun handen onder de tafel om zo hun vuile vingers van het tuineren te verstoppen. Etiquette verschilt naargelang het tijdstip, de plaats, de groep. Mensen houden er verschillende meningen op na. Ik noem de regels nuttig, en niet tuttig. Het zijn verkeersregels in het sociale verkeer.'

Van neuze neuze tot mengsel van bloed en melk

Etiquette is dus geen exacte wetenschap. Elke cultuur heeft zo zijn eigen gewoonten en het belangrijkste is om er respect voor te hebben. Een goed voorbeeld zijn de eetgewoonten. 'In Japan brengt men het hoofd naar het eten terwijl wij het eten naar onze mond brengen. In Mexico eet men taco's met de handen en wordt eten met mes en vork als snobistisch beschouwd. Indiërs eten enkel met de rechterhand, Afrikanen schotelen alles voor op één groot bord en iedereen mag aanschuiven als vorm van gastvrijheid, Chinezen geven hun bord zo vuil mogelijk terug ten teken dat het gesmaakt heeft.' Ook de begroeting tussen mensen is zeer cultuur- en streekgebonden. Er zijn, zo blijkt, talloze alternatieven voor onze simpele handdruk. 'Maori doen neuze neuze, Japanners maken een diepe buiging waarbij het beleefd is om dieper dan de gastheer of -vrouw te gaan. Masai dansen ter verwelkoming en bieden je een mengsel van bloed en melk aan, dat je uiteraard beleefd moet opdrinken. En

De dessertjes van de 'afternoon tea'

Moderne etiquette

Hoffelijkheid is stilaan verdwenen in onze moderne samenleving. Mannen die de deur van de auto openhouden voor hun vrouw zijn een rareiteit geworden, dus vrouwen reageren op zijn minst verrast, als ze toch zo'n man tegenkomen. 'Zo'n welgemanierde man hoeft je helemaal niet uit te lachen. Je geeft hem een vriendelijk knikje. Op die manier kan je als vrouw op een deftige manier uit de auto stappen. Een korte rok trek je omlaag en je draait je benen tegelijk naar buiten zodat er niets te zien is dat niet gezien mag worden.' Emancipatie, allemaal goed en wel, maar hoffelijkheid blijft een eigenschap die vrouwen hoog in het vaandel dragen. Ook andere deuren mag de man gerust open houden. Zo ook in een restaurant. 'De man gaat eerst. Die regel dateert uit vroegere tijden wanneer er al eens werd gevochten. De heer ging dan kijken of het wel veilig was om binnen te gaan.' Ook om de trap op en af te gaan gelden er regels. 'Een man moet een dame altijd kunnen opvangen. Zij moeten dus voorgaan bij het afdalen. Bij het stijgen van de trap gold vroeger, toen vrouwen nog lange rokken droegen, het omgekeerde. Sinds de korte jurken, is het onbeleefd van de heer om na de vrouw de trap op te gaan. Nu gaat hij voorop, behalve bij een hele steile trap.' Hoe reageren we op situaties die helemaal niet door de beugel kunnen? Mogen we bijvoorbeeld reageren als we worden voor-

gestoken aan de kassa? 'Iemand die iets mis doet uit onwetendheid hoeft je heus niet terecht te wijzen. Onbeleefd gedrag daarentegen mag je absoluut niet tolereren. Je wijst hem of haar op een vriendelijke manier terecht. Doe zoals Moeder Theresa, ook al denk je als Tony Soprano.'

Tafeletiquette

Het is bijna tijd voor de afternoon tea. De tafel is mooi gedekt en de handgeschreven naamkaartjes staan klaar. 'Als gast verplaats je de naamkaartjes onder geen beding. De gastheer of -vrouw heeft wellicht een goede reden voor deze indeling. Misschien zit je wel tussen twee ruziemakers. Heren en dames wisselen elkaar in principe af.' Heel wat stervelingen liggen nachten wakker op zoek naar een origineel thema of kleurenpalet. Nochtans is het makkelijker dan het lijkt om een gesmaakt feestje te organiseren. Het enige dat je hoeft te doen is je houden aan enkele basisregels. 'Een belangrijke taak, die vaak vergeten wordt, is het doorgeven van de parkeermogelijkheden. Het is een deel van de gastvrijheid om te zorgen voor vervoer. Een menu plaats je vanaf acht personen. Zijn er minder gasten? Dan zeg je gewoon wat er op het menu staat en kondig je het aantal gangen aan. Vraag zeker ook naar allergieën. Met witte tafellakens en servetten kan je in principe nooit fout doen. Servetten mogen zo sober mogelijk. Je doet niets mis met ze gewoon in twee te plooiën. We leggen ze op onze schoot en pas na

de maaltijd gooien we ze nonchalant op tafel. Als u uw servet netjes opplooit betekent dit dat je bij de familie hoort en nog eens uitgenodigd wil worden. In principe blijf je de hele maaltijd zitten. Voordat er aan tafel wordt gegaan, geeft de gastvrouw of -heer een teken zodat er dan nog even tijd is om een luchtje te scheppen of de neus te poederen. In formele kringen zegt men nooit smakelijk. Je kijkt elkaar aan, knikt en begint te eten. In ons geval zou het onbeleefd zijn om geen smakelijk te zeggen. Daarom, smakelijk!'

Zootje ongeregeld

Even is het stil aan tafel. De afternoon tea ziet er bijzonder smakelijk uit. 'Traditioneel begin je met de sandwiches gevolgd door de scones die je doormidden snijdt en bestrijkt met clotted cream en marmelade. In die volgorde. Eindigen doen we met de kleine dessertjes. Uiteraard gaat dit alles vergezeld van thee. 'De Britten en Nederlanders waren dankzij hun kolonies de eerste Westerse landen die aan thee konden geraken. Aan het Britse hof droegen de dames korsetten die hen belette om veel te eten tijdens de grote banketten 's middags en 's avonds. Daarom stelde de hofdame van Queen Victoria voor om in de namiddag terug samen te komen in gewone kledij, zonder korset. Dat ene moment waren ze vrij en konden ze, zonder

Het showbestek

protocol, gezellig samen eten. Hier passen alle bordjes samen, maar bij de echte afternoon tea mag het een zootje ongeregeld zijn. Een bordje geërfd of kopjes gekregen, het kan allemaal! Terwijl we van onze thee nippen, krijgen we het showbestek te zien. Het lijkt op een chirurgische tafel. Je kan het zo gek niet bedenken of er bestaat een apart bestekonderdeel voor. Een aparte serveerschep voor asperges, een ebonieten kaviaarlepeltje dat voorkomt dat de kaviaar oxideert, botermesjes waarmee je niet mag smeren en bijhorende broodmesjes waarmee je wel mag smeren maar niet mag snijden (brood moet je breken), een instrument om de zeste van citrusvruchten fijn te pellen, een vork om aardappelen te poffen, een klassieke en gewone suikertang, een kreeftentang, kreeftenvork, kreeftenschep en tot slot, het kreeftenslabbetje. We genieten nog even na van een lekker dessertje. De nervositeit is weg. Brigitte heeft ons met haar charme gerustgesteld. 'Met wat gezond verstand kom je al heel ver.' Gelukkig.

Brigitte Balfort bracht al in ettelijke Neos-clubs haar causerie 'De Goede Manierenshow'. Op een ludieke manier en met veel interactie, vertelt zij over de etiquetteregels van vroeger en nu. Een luchtige maar boeiende voordracht over goede manieren in een samenleving die deze vergeten lijkt. Wie zich wil verdiepen in de theorie, kan haar etiquettebijbel, een uitgave van Houtekiet, er op naslaan.